

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. IV. An omittes ex causa voluntaria, peccet non solùm quando apponit
causam, sed etiam quando de facto omittit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

negatio difformitatis cum præceptis aliarum virtutum: unde potest studio talis bonitas moralis non convenire, vel ratione contrarietatis cum regulis studiositatis, vel ratione difformitatis cum regulis aliarum virtutum: quando primo modo non convenit, malitia contra studiositatem reperitur in actu studii; quando autem secundo modo, est in tali actu negatio bonitatis moralis virtutis studiositatis, non vero malitia contra hanc virtutem.

Dices: Bonitas moralis studiositatis consistit in conformitate cum regula illius: Ergo si studium in illo casu est conforme tali regulæ, gaudet bonitate morali studiositatis; & si non conformatur illi, est malus malitiâ oppositâ tali virtuti.

Respondeo primò, bonitatem moralem petere formalem conformitatem actûs cum regulâ; ut autem actûs malus non sit, sufficere materialem conformitatem, quia hæc sola præcipitur. Cæterum quando studium influit in omissionem culpabilem, est solum materialiter conforme regulæ studiositatis, & ideo nec est bonum bonitate morali studiositatis, nec malum malitiâ illi oppositâ.

Vel secundo respondeo, ad bonitatem moralem studiositatis requiri conformitatem cum regula illius directè, & de connotato negationem difformitatis cum præceptis aliarum virtutum: unde licet voluntas studendi sit in casu allato conformis regulis studiositatis, non gaudet tamen honestate morali illius, quia est difformis regulæ religionis.

§. IV.

Corollaria notata digna.

EX dictis intelliges actum qui est causa omittendi, & ipsam omissionem, non solum unum specie, sed etiam numero peccatum moraliter reputari: nisi aliâs actûs, qui est causa omittendi, ex sua specie & objecto sit malus; unde in confessione non est necesse explicare actum ex quo causatur omisio, si ex sua specie & objecto non sit malus, sed sufficit ipsam actûs debiti omissionem declarare.

Patet hoc corollarium: Nam ita se habent actûs qui est causa omittendi, & ipsa omisio, sicut actûs interior voluntatis, & actûs exterior ab eo causatus, vel sicut imperium, & actûs imperatus: Atqui actûs interior & exterior non sunt duo numero peccata, sed ex illis unum numero peccatum in genere moris consurgit, quod in interiori incipit, & in exteriori consummatur, ut in tractatu de moralitate actuum humanorum visum est: item imperium & actûs imperatus, v.g. intentio & electio, moraliter loquendo unum tantum numero peccatum censentur; quia ubi sunt multa propter unum, præsertim in moralibus, non censetur esse nisi unum, ut docet D. Thomas in 2. dist. 42. quæst. 1. art. 1. his verbis: *Contingit esse actus plures secundum quod ad genus naturæ referuntur, qui tamen sunt unum secundum quod in genere moris considerantur; ut patet in eo qui furatur, quia omnes actus ejus qui ad finem furci ordinantur, peccatum sunt, cum mala intentione fiant; qui possunt valde multi esse, & tamen omnes computantur ut unum peccatum; quia non habent rationem peccati, nisi secundum quod per unam voluntatem in unum perdesum finem ordinantur.* Ergo actûs qui est cau-

A sa omittendi, & ipsa omisio, unicum numero peccatum moraliter reputantur.

Ex quo inferes, quod licet actûs, qui est causa omittendi, materialiter & in esse physico commissio sit, utpote actûs realis & positivus; formaliter tamen & in esse moris, seu in ratione peccati, non debet dici commissio, sed omisio. Ratio est, quia ut jam ostendimus, prædictus actûs constituit unum peccatum cum omissione: Sed peccatum per omissionem constitutum, absolute est peccatum omissionis, & non commissionis: Ergo & actûs qui est causa omittendi, moraliter & in esse peccati consideratus, non est commissio. Unde si absolute de prædicto actû quæretur, an sit omisio vel commissio? congrue respondebitur esse commissionem; & non omissionem. Si autem inquiratur, quodnam peccatum sit? respondendum est, esse, peccatum omissionis, & non commissionis.

ARTICVLVS IV.

An omittens ex causa voluntaria, peccet non solum quando apponit causam, sed etiam quando de facto omittit?

§. I.

Præmittitur quod apud omnes est certum, & difficultas resolvitur.

SYPPONIMVS tanquam certum, quod omittens actû debitu peccat, cum voluntarie apponit causam omissioni culpabili, etiam si de facto non sequatur omisio. v. g. ille qui horâ matutinâ somno se tradit, prævidens quod non evigilabitur usque ad vesperam, subinde quod sacrum omittet, peccat cum voluntarie somno se tradit, etsi forte postea contingat ipsum ab aliquo evigilari, & sacrum non omittere. Nam voluntas expressa omittendi actû debitu verè est Peccatum, etiam si de facto non subsequatur omisio: sicut voluntas furandi, vel occidendi peccatum est, quamvis de facto nec furtum, nec homicidium sequatur: Ergo pariter voluntas interpretativa aut virtualis omittendi actû debitu, peccatum erit, quamvis non sequatur omisio de facto. Atqui (subsummo) qui dat causam omissioni culpabili, virtualiter & interpretativè vult omissionem: Ergo peccat cum dat causam omissioni culpabili. Unde solum difficultas est, an etiam peccet quando de facto ponitur ipsa omisio: cum enim interdum non sit tunc sui compos, & careat usu rationis & libertatis, ut patet cum quis instante præcepto audiendi missam, dormit, vel ebrius est; videtur esse incapax peccandi, & ipsa omisio non videtur posse esse in seipsa formaliter peccatum, sed duntaxat in sua causa, in qua est voluntaria. Ita sentiunt ex antiquis D. Bonaventurâ, Alensis, Major, Paludanus, & ex Recentioribus Curiel, Vazquez, Granada, & alij. Nihilominus.

Dico: Omisio in somno contingens, verè imputatur ad culpam, tempore quo instat præceptum, & non solum est effectus peccati. Ita communiter docent nostri Thomista, quibus subscribunt Suarez, Valentia, Sâlas, Lorca, & plures alij.

Probatur primò conclusio autoritate Divi Thomæ, qui eam pluribus in locis docet, præsertim 2. 2. qu. 79. art. 3. ad 3. his verbis: *Dicitur*

quidam quod tunc incipit peccatum omissionis, A quando aliquis se applicat ad actum illicitum & impossibilem cum illo actu ad quem tenetur. Sed hoc non videtur verum: quia dato quod excusaretur per violentiam, & iret ad matutinas, (affert in exemplum aliquem qui sero se inebriavit, & non potest surgere ad matutinas, ut debet) non omitteret: unde patet quod praecedens inebriatio non fuit omisso, sed omissionis causa. Unde dicendum est, quod omisso incipit ei impudari ad culpam, quando fuit tempus operandi, tamen propter causam precedentem, ex qua omisso sequens redditur voluntaria. Quibus verbis S. Doctor non solum conclusionem nostram expressit, sed etiam rationem fundamentalem ipsius insinuavit. Nam ut aliquid sit in se formaliter peccatum, sufficit quod indirecte & in sua causa liberum & voluntarium sit: Sed omisso facri, contingens in somno, indirecte & in sua causa voluntaria est; cum supponamus omittem, quando se somno dedit, illam praevidisse: Ergo illa in se formaliter peccatum est, subindeque omittem non solum peccat quando apponit causam, sed etiam quando de facto omittit, etsi tunc dormiat, & sui compos non sit. Minor & Consequentiae patet: Major autem, in qua est difficultas, variis exemplis declaratur & suadet. In primis enim pollutio nocturna in somno contingens, licet non sit in se formaliter libera & voluntaria, quia tamen est libera & voluntaria in sua causa, puta in turpi cogitatione, vel in tactu impudico, aut alio consimili actu, peccatum est, ut docet S. Thomas 3. p. quaest. 80. art. 7. Item si quis voluntarie se inebriat, aut somno committat, praevidens quod in ebrietate vel in somno faciet homicidium, non solum peccat quando dat causam, sed etiam quando de facto occidit, quamvis tunc nullam habeat libertatem formalem: quia scilicet talis occisio in sua causa libera & voluntaria est: unde si occidat clericum, manet excommunicatus, ut docent Glossa in cap. Mulieres de sentent. excom. Paludanus in 4. dist. 18. quaest. 3. art. 2. Sylvester verbo excommunicatio num. 3. & alij. Similiter si virgo eo animo se inebriet, aut somno committat, ut ebriavel dormiens a viro defloretur, non solum peccat quando se inebriat, vel somno committit, sed etiam in ipsa defloratione; cum per illam amittat irreparabiliter virginitatem, quae extra matrimonium non nisi per peccatum amittitur, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 252. art. 3. & in 4. dist. 33. qu. 3. art. 1. Denique quando aliquis peccat ex ignorantia, actus peccati est solum indirecte voluntarius, & in sua causa, nempe in ignorantia: Ergo ad peccatum sufficit voluntarium indirectum & in causa.

142. Confirmatur: non plus voluntarij requiritur ad peccandum, quam ad merendum, vel ad valide recipiendum aut conficiendum sacramentum: Sed ad merendum, & ad recipiendum aut conficiendum valide sacramentum, sufficit voluntarium indirectum & in causa: Ergo & ad peccandum. Major patet: Minor probatur quoad primam partem. Martyr in instanti mortis mereatur coronam martyrij, aut saltem in eo instanti in quo vulnus lethale recipit, in quo tamen multoties potest esse privatus rationis usu ex inflicto vulnere; ex eo autem mereatur, quia voluntarie sustinuit sibi vulnus illud infligi: Ergo ad merendum sufficit voluntarium indirectum & in causa. Quoad secundam partem etiam suadetur;

A Si aliquis habeat intentionem suscipiendi baptismum, & ea non retractata incidat in amentiam, & sic baptizetur, validum recipiet sacramentum, & vere baptizatus erit. Item Sacerdos, qui animo celebrandi ad altare, & mente distractus, ac sine advertentia, verba consecrationis profert, vere conficit sacramentum, ut communiter docent Theologi; & nihilominus illa prolatio non est formaliter libera in se, sed tantum virtualiter vel in causa, quia libertas formalis nequit esse sine formali advertentia: Ergo ad valide recipiendum vel conficiendum sacramentum, sufficit voluntarium indirectum & in causa.

B Probatum secundo conclusio ex duplici absurdo & inconvenienti quod sequitur ex adversa sententia. In primis enim si omittere sacrum tempore somni ex causa voluntaria, non esset in se formaliter peccatum, sed duntaxat peccati effectus, non esset etiam peccatum velle sic omittere, & talem omissionem desiderare: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor patet. Sequela Majoris probatur. Effectus peccati, qui in seipsis peccata non sunt, sed tantum in sua causa, licite possunt desiderari; licet enim mulieri, quae per adulterium concepit, desiderare partum, quamvis sit effectus peccati adulterij, & peccatum in illo. Item licet ei qui contra Ecclesiae praecceptum comedit carnes feriâ sexta, desiderare nutriti ex illis & augeri, quamvis huiusmodi nutritio & augmentatio sint effectus confectionis peccaminosa: Ergo si omisso facri, tempore somni ex causa voluntaria contingens, non sit in se formaliter peccatum, sed tantum effectus peccati, licite desiderari poterit.

C Deinde si talis omisso non esset in se formaliter peccatum, sed tantum in sua causa, non esset necessarium illam in confessione explicare, sed sufficeret exprimere causam ex qua secuta est: At hoc dici nequit, cum sit contra communem usum & poenitentium timorata conscientiae, & prudentium Confessariorum, qui de huiusmodi omissionibus externis, post manifestationem affectuum, solent interrogare poenitentes: Ergo &c.

D Probatum tertio conclusio: Si esset lata excommunicatio adversus eos qui non audiunt missam in die festo, nullus eam incurreret propter solam volitionem non audiendi, nec propter solam causam appositionem, sed tantum quia tempore quo obligat praecceptionem, non poneret actum debitum, seu non audiret sacrum: Ergo cum excommunicatio incuratur propter peccatum completum, consummatum, & perfectum, tunc esset formaliter & complete peccatum omissionis, non vero quando voluntarie poneretur causa illius.

E Denique suaderi potest conclusio: Ille actus, Volo omittere sacrum in die festo, cum fuero somno aut ebrietate correptus, malus & peccaminosus est: Ergo & ipsa omisso facri, in somno aut ebrietate voluntaria contingens, peccaminosa erit. Antecedens est certum: Consequentia vero probatur. Bonitas & malicia actus voluntatis, dependet ex objecto, seu ex re volita; unde reputatur aliquem actum voluntatis habere malitiam, nisi res, directe vel interpretative volita, mala sit: Sed objectum huius actus, Volo omittere sacrum in die festo, cum fuero somno aut ebrietate correptus, est ipsa omisso facri, in somno aut ebrietate voluntaria contingens: Ergo

Ergo si talis actus sit malus & peccaminosus, A
ipsa quoque omiſſio facti in ſomno aut ebrietate
voluntaria contingens, mala & peccaminosa
erit, ſubindeque peccatum, & non ſolum peccati
effectus.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

147. **O**bjicies primò: De ratione actualis peccati
est libertas actualis: At omiſſio in ſomno e-
veniens, non est actualiter libera; Ergo nec actu-
ale peccatum. Major videtur certa: quia pecca-
tum eatenus est peccatum, quatenus est volun-
tarium & liberum: Ergo nequit esse actuale pec-
catum ſine libertate actuali. Minor autem pro-
batur multipliciter. Primò, illud est actualiter li-
berum, quod est actu in hominis poteſtate quoad
eſſe & non eſſe; At omiſſio in ſomno non ſic ſub-
iacet hominis poteſtati: Ergo non est actu libera.
Secundò, absque actuali iudicio rationis non ſtat
actualis libertas: At in ſomno non est actu iudi-
cium rationis: Ergo nec est libertas actualis.
Tertiò, Libertas non convenit intrinſecè omiſ-
ſioni exteriori ſed extrinſecè per denominationem
ab actu interiori voluntatis intrinſecè libero:
At in ſomno nullus exiſtit actus voluntatis
interior, intrinſecè liber: Ergo nec omiſſio ex-
terior eſſe poteſt actu libera per denominationem
extrinſecam.

148. **R**eſpondeo diſtinguendo Majorem: de ratio-
ne actualis peccati est libertas actualis, in ſe vel in
cauſa, concedo Majorem: in ſe ſemper, nego
Majorem: in cauſa, in prima probatione conclu-
ſionis oſtendimus, & variis exemplis declaravi-
mus, ut aliquid ſit formaliter & actualiter pec-
catum, ſufficit quod indirecè & in ſua cauſa vo-
luntarium ſit & liberum. Similiter diſtinguo
Minorem: omiſſio in ſomno eveniens non est
actualiter libera in ſe, concedo Minorem: in ſua
cauſa nego Minorem. Ad cuius primam proba-
tionem, quatenus diſtinctioni tradita obſtare po-
teſt, reſpondeo veram eſſe Majorem de actu libe-
ro in ſe, falſam autem de libero ſolum in cauſa;
ad hoc enim ſufficit fuiſſe in hominis poteſtate
ponere & non ponere cauſam, et ſi cauſa ſemel
poſita non ſubſit ejus poteſtati quoad eſſe & non
eſſe: cum enim hæc impotentia ex cauſa homini
libera & voluntaria oriatur, obſtare nequit actuali-
ter libero in cauſa, et ſi obſtet actualiter libero
in ſe.

Ad ſecundam probationem diſtinguo Majo-
rem: absque actuali iudicio rationis non ſtat ac-
tualis libertas, in ſe, concedo Majorem: actualis
libertas in cauſa, & per denominationem ab
illa, nego Majorem; ad hunc enim modum liber-
tatis ſufficit præceſſiſſe iudicium indifferens ad
liberam volitionem cauſe: & conceſſa Minori,
diſtinguo Conſequens diſtinctione Majoris.

Ad tertiã conceſſa Majori, diſtinguo Minorem:
in ſomno nullus exiſtit actus interior voluntatis,
exiſtentia phyſicã, concedo Minorem: exiſten-
tia morali, nego Minorem, & Conſequentiam.
Nam licet actus voluntatis, quo fuit volitã cauſa
omiſſionis, non exiſtat phyſicè in ſomno, exiſtit
tamen moraliter, quatenus prius exiſtit, & re-
tractatus non eſt, & ab illo ſic exiſtente denomi-
natur omiſſio peccaminosa & libera per deno-
minationem extrinſecam.

149. **I**nſtabis: Ex hac doctrina & ſolutione ſequi-

Tom. III.

tur omiſſionem contingentem in ſomno, ſolum
eſſe peccaminosam in cauſa, non verò in ſe ipſa:
Sed hoc non eſt dicendum, alias incidere in ſen-
tentiam quam impugnamus, cum Adverſarii
non negent talem omiſſionem eſſe peccatum in
cauſa, ſed tantum in ſe ipſa; Ergo & c. Sequela
Majoris probatur. Eatenus aliquid eſt peccatum,
quatenus eſt voluntarium: Ergo ſi omiſſio con-
tingens in ſomno non ſit voluntaria in ſe, ſed in
ſua cauſa, non erit peccaminosa in ſe, ſed tantum
in cauſa.

Reſpondeo diſtinguendo ſequelam Majoris
pro ſecunda parte: ſequitur eſſe peccaminosam
ſolum in cauſa, non verò in ſe ipſa, à ſe, concedo
ſequelam: non verò in ſe ipſa, à cauſa denomi-
nante nego ſequelam Majoris, & ſub eadem di-
ſtinctione Minoris, nego Conſequentiã. Magnũ
igitur inter noſtram & Adverſariorum ſententi-
am diſcrimen intercedit: Adverſarii enim taliter
docent omiſſionem eſſe peccaminosam in cauſa,
quòd denominatio peccati ſiſtat in cauſa, nec
tranſeat à cauſa ad omiſſionem in ſe, ſecundum
quòd à ſtatu intra cauſam diſtinguitur: nos verò
non ita, ſed dicimus denominationem peccati
non ſiſtere in cauſa, ſed tranſire ad omiſſionem
in ſe, hoc eſt quatenus à cauſa diſtinguitur, non ita
quòd ipſi in ſe conveniat malitia à ſe, ſed quòd
ipſi conveniat malitia in ſe, dependentes à cauſa,
in qua libera & voluntaria eſt.

Objicies ſecundò, & ſimul inſtabis contra
præcedentem doctrinam: Non minor libertas
requiritur ad peccandum, & demerendum, quàm
ad merendum: Sed ad meritum non ſufficit li-
bertas in cauſa; alias poſſet dormiens, per actum
quem ex cauſa voluntaria exercet, in ſomnis me-
reri: Ergo neque huiusmodi libertas ſufficit ad
peccandum.

Reſpondeo conceſſa Majori, negando Mi-
norem: nam etiam ad meritum ſufficit libertas
virtualis & in cauſa, ſi deur reſpectu actus boni:
David enim dum actu vulneravit lapide Philis-
thæum, actu meruit, etiam inſixio illius vulne-
ris non fuerit ei libera in ſe ipſa, ſed tantum in
ſua cauſa, nempe in emiſſione lapidis; ſemel
namque jacto lapide, non amplius fuit in pote-
ſtate ejus Philisthæum non vulnerare. Eodem
modo ſi quis dormiens exerceat ex cauſa volun-
taria actum circa bonum objectum nullã circun-
ſtantia vitiatum, & qui in vigilia fuerit per ſe in-
tentus, ſatis probabile eſt poſſe talem actum de-
nominari bonum & meritorium extrinſecè à bo-
nitate & merito ipſius cauſa, ut inſinuat S. Tho-
mas qu. 28. de Veritate art. 3 ad 7. Si quis etiam
ſe traderet ſomno, cum voluntate patiendi mar-
tyrium, & poſtea durante ſomno in odium fidei
occideretur, tunc mereretur coronam martyrii,
quia intentio illa moriendi pro Chriſto, morali-
ter tunc perfeveraret, neque per ſomnum inter-
rumperetur.

Objicies tertiò: Si ebrius aut dormiens ratio-
ne actus præcedentis poſſit in ſomno & ebrie-
tate peccato commiſſionis aut omiſſionis pec-
care, poterit etiam Sacerdos ebrius aut dor-
miens conſecrere Sacramentum, ſi ante ſomnum
aut ebrietatem habuerit intentionem conſe-
crandi, & faciendi quòd facit Eccleſia: Sed hoc
videtur abſurdum: Ergo & illud, Sequela pro-
batur: Non minor requiritur libertas ad pec-
candum, quàm ad conſecrandum Sacramentum:
Ergo ſi libertas in cauſa ſufficiat ad pecca-
dum, ſufficiet etiam ad validè conſecrandum:
D dd Sed

Sed verba consecrationis in somno prolata, sunt libera in causa, si ante somnum precessit intentio consecrandi; cum illa in somno moraliter perseveret, & per illum non interrumpatur moraliter, ut ex supra dictis patet: Ergo &c.

154. Respondet Suarez tomo 3, in 3, p. di. p. 1, sect. 3, concl. 1, negando sequelam: quia (inquit) actio conficiens Sacramentum debet esse humana: prolatio autem verborum, à Sacerdote ebrio aut dormiente procedens, non est actio humana, quamvis intentio ea proferendi somnum aut ebrietatem præcesserit, & ideo verum Sacramentum non potest conficere.

155. Sed hic Author non loquitur consequenter ad sua principia: Primo quia hic nobiscum fateatur, quod quamvis homo in somno aut ebrietate rationis compos non sit, potest tamen actionem exteriorem peccaminosam efficere, & consequenter humanam, ab interiori actu ante somnum aut ebrietatem habito, & in somno aut ebrietate moraliter perseverante, imperatam: Ergo prolatio verborum, ab ebrio aut dormiente facta, non ideo validum Sacramentum non conficit, quia actio humana non sit, nec ab intentione procedente ut effectus procedat.

156. Secundo, quia tomo 2, de Religione lib. 1 de honestate voti cap. 10, docet quod verba promissiva in somno aut ebrietate prolata, verum votum & obligationem inducunt, si ante somnum aut ebrietatem voluntas se illis verbis obligandi præcesserit: Sed ut promissio obligatoria sit, debet esse actio humana, & ab intentione obligationis inducenda procedere: Ergo promissio exterior, facta in somno aut ebrietate, est actio humana, & moraliter procedit à voluntate somnum antecedente; & consequenter prolatio verborum sacramentalium, facta in somno aut ebrietate, humana actio esse potest, & ab intentione conficiendi Sacramentum, quæ somnum antecessit, moraliter procedere.

157. Ratio ergo cur verba à Sacerdote ebrio aut dormiente prolata, non possint verum Sacramentum conficere, est, ante somnum aut ebrietatem intentionem illud conficiendi habuerit, ex voluntate Christi petenda est, qui licet prolatione verborum voluntariam solum in causa, ad dignitatem Sacramenti elevare potuerit, id tamen noluit: tum ob reverentiam debitam Sacramentis: tum etiam quia oportuit Sacramenta confici à ministro, cum morali certitudine materiae debita; in somno autem aut in ebrietate talis certitudo esse nequit: quamvis enim ante somnum, panem, & vinum pro conficiendo Eucharistia Sacramento prope se relinqueret, postea in somno existens, aliam posset materiam applicare, & verba supra illam proferre. Ob hæc ergo & alia inconvenientia, etsi verborum prolatio, à dormiente aut ebrio facta, actio humana esse possit, subindeque ad Sacramentum sufficere, de facto tamen ad hoc à Christo instituta & elevata non fuit.

158. Addunt Salmanticenses hic disp. 5. dubio 6. § 5. sacramenta ex parte formæ consistere in verbis, quæ formaliter sint verba humana: illa verò quæ dormiens, ebrius, vel amens proferunt, non esse verba formaliter, defectu actualis significationis, sed duntaxat materialiter, sicut verba prolata à pica, vel à phittaco & ideo non posse sacramentum conficere. Ex quibus patet solutio argumenti propositi: Respondetur enim negando

A sequelam Majoris, Ad cuius probationem dicendum est, non ideo verba à dormiente aut ebrio prolata, non posse Sacramentum conficere, quod sufficientem libertatem habere nequeant, sed quia vel à Christo instituta & elevata non sunt, vel quia defectu actualis significationis, non sunt formaliter verba, sed tantum materialiter.

Objicies quartò: Sequitur ex nostra sententia posse hominem justificari aut justum esse eodem temporis momento, quo peccat mortaliter exteriori omissione: Sed hoc videtur absurdum: Ergo &c. Sequela probatur: Ille qui voluntarie dedit causam omissioni culpabili, potest poenitere eo tempore quo sequitur præcepti ommissio, vel paulò antè, subindeque per poenitentiam justificari: Ergo si tunc peccet mortaliter peccato omissionis, eodem temporis momento poterit esse justus, & peccare mortaliter, subindeque simul in gratia & in peccato existere.

160. Respondet negando sequelam Majoris, Ad cuius probationem dicendum, illum, qui voluntarie dedit causam omissioni culpabili, non peccare peccato omissionis, si eo tempore quo sequitur præcepti ommissio, vel paulò antè, de causa omissioni culpabili data ipsam poenituerit: quia retractatà per poenitentiam causa effectus peccaminosi, & ejus voluntate, talis effectus, dum postea sequitur, non est voluntarius, sed potius involuntarius, ratione retractationis, & sic non est peccatum.

161. Dices cum Vazque: Demus hominem illum sine poenitentia obdormire, & in ipso somno antequam ommissio peccaminosa sequatur, Deum illi gratiam infundere, & postea prædictam omissionem sequi: in hoc saltem casu sequitur hominem illum justificari, aut esse justum, eodem temporis momento quo peccat mortaliter exteriori omissione; cum in tali casu causam quam voluntarie dedit omissioni culpabili, per poenitentiam non retractaverit.

162. Sed negat sequela. Ad cuius probationem responderetur ipsam gratiam infusionem, quæ fiet in somnis, fore tunc virtutalem retractationem præcedentis voluntatis peccaminosæ, quæ homo dedit causam omissioni culpabili, & ideo etiam in tali casu omissionem, secutam reddi ex vi hujus virtualis retractationis involuntariam, & per consequens non esse peccatum.

163. Ex dictis in hoc articulo intelliges, quod licet culpa omissionis incipiat imputari eo tempore quo quis libere dat causam omissioni, completè tamen & perfecte non imputatur, nisi eo tempore, quo instat præceptum operandi, & omittitur actus debitus: sicut licet ille qui vult occidere aut mæchari, statim in corde suo incipiat esse homicida aut mæchus, juxta illud Christi Matth. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo, completè tamen & perfecte non censetur esse homicida, vel adulter, donec re ipsa furum vel adulterium commiserit.* Unde aliqui dicunt, quod quando voluntarie ponitur causa omissionis culpabilis, est peccatum omissionis quoad effectum; cum verò instat obligatio præcepti affirmativi omittitur actus debitus, tunc est peccatum omissionis quoad effectum. Ex quo facile intelliges quid velit divus Thomas loco in prima probatione conclusionis adducto, dum negat peccatum omissionis incipere, quando aliquis se applicat ad actum illicitum, & incompossibilem.

bilem cum illo ad quem tenetur: nam ibi non loquitur de peccato omissionis in affectu, sed in effectu, & de illo asserit non incipere nisi quando ommissio actualiter ponitur; cum quo tamen fiat quod incipiat in affectu formali aut interpretativo, quando aliquis se applicat ad actum impossibilem cum illo ad quem tenetur; & hoc satis insinuat ibidem, dum ait, quod ommissio incipit imputari ad culpam quando est tempus operandi, propter causam tamen precedentem, ex qua ommissio se quens redditur voluntaria: si enim ex antecedenti volitione ommissio est voluntaria, ex eadem etiam est culpabilis.

Si autem quæras, quas omissiones velit quis implicite & virtualiter, quando vult apponere causam? Respondetur eas tantum velle censeri, quas in tali causa prævidere & præcavere poterat. Unde quamvis quis suam culpam excommunicetur, aut mittatur in carcerem, vel capiatur ab infidelibus, ut incidat in infirmitatem, non est censendus velle omissionem audiendi sacrum, quæ inde sequitur, & postea peccare non audiendo; licet enim causa talis omissionis fuerit voluntaria, homo tamen moraliter non poterat, nec tenebatur eam in talibus causis prævidere, & præcavere, cum hoc prudentiam hominis superet. Si quis tamen die festo, quando debet sacrum audire, velle ludere, vel dormire, aut fese inebriare, implicite & virtualiter velle omissionem sacri, quia eam in his causis poterat & tenebatur prævidere, ac præcavere: & idem est de omissione recitandi horas canonicas, quando clericus projicit breviarium in mare,

ARTICULUS V.

Utrum peccata Commissionis & Omissionis, ex eodem motivo procedentia, sint ejusdem speciei in esse moris?

Certum & indubitatum est commissionem & omissionem, in esse phylico consideratas, specie & plusquam specie inter se differre: habent enim se in hoc genere sicut affirmatio & negatio, & sicut ens & non ens, inter quæ nulla datur convenientia. Sed quia ea quæ sunt maxime diversa in esse naturæ, secundum esse moris possunt ad eandem speciem pertinere; sicut ad eandem speciem homicidii pertinet jugulatio, lapidatio, & perforatio: quamvis actus sint specie differentes secundum speciem naturæ. ut ait S. Doctor hic quæst. 72. art. 6. ideo quærent Theologi utrum peccata commissionis & omissionis, ex eodem motivo procedentia, sint ejusdem speciei in esse moris? v. g. an si medicus, cui incumbit ex officio cura infirmi, medicinas ei necessarias ex proposito omitat propinquare ut moriatur, & ex proposito occidat propinando noxias, utrumque sit ejusdem speciei in esse moris, & pro eodem peccato homicidii reputetur? Negant Curiel, Zuzmel, Vazquez, Philippus à S. Trinitate, & quidam alii Recentiores: Affirmant à Jætanus, Conradus, Medina, Alvarez, Martinez, Marcus à Serra, Salmanticenses, & alii. Cum quibus

Dico, peccata commissionis & omissionis esse ejusdem speciei in genere moris, si ad idem ordinentur, & ex eodem motivo procedant. Hæc est procul dubio mens S. Thomæ loco citato ubi ait: Si loquamur de specie peccati commissionis & omissionis formaliter, sic non differunt specie, quia ad idem

Tom. III.

A ordinantur, & ex eodem motivo procedunt: avarus enim ad congregandam pecuniam & rapit, & non dat ea quæ dare debet: & similiter gulosus ad satisfaciendum gula, & superflua comedit, & jejunia debita prætermittit.

Idem colligitur ex illo per celebri Ambrosii effato, si non peccasti (nempe esurientem cum id facere tenebaris) occidisti: his enim verbis S. Doctor non obscure declarat esse ejusdem rationis & malitiæ, omittere dare cibum egeno extreme indigenti, ac ipsum occidere, & utrumque ad speciem homicidii pertinere.

Probatur etiam conclusio ratione quam S. Thomas loco citato inlinuat. Actus humani & peccata habent speciem ex fine, ut patet ex art. 3. ejusdem quæst. & supra quæst. 18. art. 4. Ergo si ommissio & commissio ad idem ordinantur, & ex eodem motivo procedant, erunt ejusdem speciei in esse moris. Unde cum duplex sit finis, operis scilicet & operantis, & bonitas, vel malitia, sumpta ex fine operis sit actus morali essentialis; quando commissio & ommissio ordinantur ad eundem finem operantis, ejusdem speciei accidentaliter sunt, licet specie essentialiter in ratione peccati distinguantur; ut patet si quis omissionem audiendi sacrum, & commissionem furti ordinet ad machinam, vel homicidium; quando autem ad eundem finem operis ordinantur, ejusdem sunt speciei essentialiter in ratione peccati, & in genere moris ut contingit quando commissio & ommissio ad idem vitium secundum speciem spectant.

Potest adhuc suaderi conclusio alia ratione desumpta ex eodem S. Doctore 2. 2. qu. 79. art. 1. quæ potest sub hac forma proponi. Ita proportionaliter se habent in genere mali facere malum & omittere bonum ex eodem motivo, puta furari, & non restituere, sicut in genere boni se habent facere bonum, & omittere ex eodem motivo oppositum malum: At hæc duo non constituunt distinctas moraliter species: Ergo neque illa debent eas constituere. Major conitit ex paritate rationis, Minor verò probatur ex doctrina D. Thomæ loco citato. Facere bonum & omittere malum, sunt partes integrantes ejusdem justitiæ, juxta illud Psalm. 33. *Verbe à malo, & sic bonum: Quorum utrumque* (ait S. Doctor) *requiritur ad perfectum actum justitiæ: Sed partes integrales alicujus totius, quatenus tales sunt, non constituunt diversas species, sed spectant ad unam & eandem: sicut partes integrales domus, quatenus in genere artificiali sunt, pertinent ad eandem speciem artefacti; & partes integrales poenitentia, ut contritio, confessio, & satisfactio, ad eandem speciem Sacramenti: Ergo facere bonum, & omittere malum non constituunt diversas moraliter species, sed ad unam & eandem virtutis speciem pertinent.*

Hæc ratio confirmari & illustrari potest exemplo motus phylici, quod à Salmanticensibus adducitur. Etenim ad æquata ratio istius motus duo includit, videlicet recessum seu fugam à termino à quo, & accessum ac prosecutionem termini ad quem; & licet in hoc involvantur duæ mutationes, una ab esse ad non esse, & alia à non esse & non esse ad esse, non tamen constituunt duas species motus, sed spectant ad unam & eandem, quæ incipit in recessu à termino à quo, & consummatur ac completur in accessu & consecutione termini ad quem; atque ita utramque mutationem ad sui plenam rationem requirit, & ex utraque tanquam ex partibus integralibus coalescit.

D d d 2

leicit.

167.

168.

169.

Disp. 8.

art. 1.

S. 3.